

סא"ל (במיל') פרופ' מרדכי קרמניצר – ראיון מצולם

עורכי הראיון: רס"ן לירז פרץ (הממונה על התביעה בפיקוד הדרום), סגן אלון קרול (תובע בתביעה בפיקוד אט"ל) וסגן בר פרץ (תובעת בתביעה בפיקוד הדרום)

ביום 15 בפברואר 2022 נערך ראיון מצולם עם סא"ל (במיל') פרופ' מרדכי קרמניצר.
להלן עיקרי הדברים אשר עלו בראיון.

רקע אישי ומסלול שירותו הצבאי של פרופ' מרדכי קרמניצר

פרופ' מרדכי קרמניצר נולד בשנת 1948 במחנה עקורים בגרמניה להורים ניצולי שואה. בשנת 1949, עלתה משפחתו של פרופ' קרמניצר ארצה, עברה ממקום למקום (תחילה במעברה) עד שלבסוף השתכנה ברמת גן. פרופ' קרמניצר סיים את לימודי התיכון בבית ספר "בליך", בו היה פעיל חברתי כיו"ר מועצת תלמידים ועורך עיתון בית הספר. לאחר מכן, הצטרף פרופ' קרמניצר למסלול העתודה האקדמית של צה"ל ולמד בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים. בעת לימודיו, היה חבר מערכת ועורך של כתב העת "משפטים" והתמחה בבית המשפט העליון אצל כבוד השופט צבי ברנזון.

בשנת 1970, לאחר שסיים את לימודי המשפטים וביומו הראשון בשירות החובה שלו, התראיין אצל הפרקליט הצבאי הראשי דאז, ד"ר אל"ם צבי הדר. במהלך הראיון שאלו הפצ"ר לאיזה תפקיד הוא מעוניין להשתבץ. פרופ' קרמניצר השיב כי יש לו שתי בקשות – האחת, להיות סגור צבאי; השנייה, לקבל תפקיד קרוב לירושלים, על-מנת שיוכל להמשיך בלימודים האקדמאיים. לבסוף, הוא מונה כתובע בפרקליטות חיל הים, אשר שכנה בחיפה. בזמנו, פרקליטות חיל הים הייתה חוליה קטנה שמנתה פרקליט, תובע ומזכירה בלבד. פרופ' קרמניצר שימש כתובע בפרקליטות חיל הים במשך כשנה חצי, ולאחר מכן שימש כעוזר לתובע הצבאי הראשי וסגן התובע הצבאי הראשי. לקראת סוף שירותו בפרקליטות, שירת כסגן פרקליט פיקוד מרכז. בגיל 26, מונה פרופ' קרמניצר לשופט צבאי ביחידת בתי הדין הצבאיים.

פרשות מרכזיות במהלך שירותו של פרופ' קרמניצר בפרקליטות הצבאית

במהלך שירותו בפרקליטות הצבאית, פרופ' קרמניצר היה שותף לטיפול בתיקים ייחודיים, מורכבים ורגישים, שזכו לסיקור תקשורתי נרחב, בארץ ובזירה הבין-לאומית. פרופ' קרמניצר שיתף במספר פרשות מרכזיות אותן ליווה מקרוב.

הטבח בלוד

ביום 30 במאי 1972 בוצע פיגוע בנמל התעופה לוד בידי שלושה מחבלים יפניים, בפיגוע נרצחו 24 אנשים, מתוכם 8 ישראלים, ונפצעו 71 אנשים נוספים. המחבלים היפנים ביצעו את הפיגוע בשליחות ארגון החזית העממית לשחרור פלסטין, לאחר שאומנו על-ידי הארגון בלבנון. המחבלים הגיעו לנמל התעופה בלוד עם דרכונים מזויפים, והמתינו יחד עם נוסעים אחרים באולם הנוסעים להגעת מזוודותיהם. המחבלים שלפו מתוך המזוודות רובים ורימוני יד, והחלו לפגוע ללא הבחנה באנשים שנכחו באולם. במהלך האירוע, נהרגו שניים

מהמחבלים ואילו המחבל השלישי, קוזו אוקמוטו, נפצע קשה, נלכד והועמד לדין. צריך לזכור כי היה זה אחד הפיגועים הראשונים, חסר תקדים בחומרתו, מפתיע ביותר מבחינת זהות המבצעים, ובזמן שהמערכת לא הייתה עדיין ערוכה למניעת מעשי טרור כאלה.

כדי לדון את קוזו אוקמוטו, הקים הרמטכ"ל מותב מיוחד בבית המשפט הצבאי שבתור שכזה היה מוסמך להטיל עליו עונש מוות. המשפט נפתח ב-10 ביולי 1972, וביום 17 ביולי 1972, לאחר שאוקמוטו הודה במיוחס לו [ההרשעה שלו הייתה מבוססת על הוכחות שהובאו שכן הוא לא הודה בפתיחת המשפט אלא רק בדברו האחרון לפני העונש], עמד בית הדין לגזור את דינו. יום קודם לכן, קיימה ממשלת ישראל דיון בשאלה אם לשנות את החלטת הממשלה מאוקטובר 1967, שקבעה שאין לדרוש עונש מוות בבתי משפט, ובבתי דין צבאיים. הדיון בממשלה הפך לדיון עקרוני בשאלת עונש המוות ומשמעויותיו באשר לדמותה הערכית של מדינת ישראל. לבסוף, הוחלט כי יש להותיר את החלטת הממשלה הקודמת על כנה וכי אין לדרוש עונש מוות (להרחבה ביחס לפרשה, ראו [קצרמר](#) שנכתב בנושא על ידי סרן חיים אזולאי, במסגרת מיזם שבעים שנות משפט צבאי של הפרקליטות הצבאית).

התובע הצבאי הראשי דאז סא"ל דוד ישראלי ופרופ' קרמניצר היו חברים בצוות התביעה שניהל את התיק בעניינו של קוזו אוקמוטו. פרופ' קרמניצר ציין כי משפטו של המחבל היפני זכה לסיקור תקשורתי רב, ועיני העולם כולו היו נשואות אליו. במהלך הדיונים הפנימיים, התחבט צוות התביעה בשאלת היחס לעונש מוות. בעוד שהתובע הצבאי הראשי סבר כי לא נכון לדרוש עונש מוות, וכי לא יהיה מוכן לעתור לעונש זה אף אם הממשלה תחליט שניתן לעשות כן, סבר פרופ' קרמניצר אז כי ככל שהממשלה תחליט שיש לעתור לעונש מוות, אזי ראוי לעשות כן.

לבסוף, עתרה התביעה, בהתאם להחלטת הממשלה, לעונש מאסר עולם. דבריו האחרונים של קוזו אוקמוטו במשפטו, חידדו ביתר שאת את הלבטים לעניין העונש הראוי - "אני בן 24, באתי עם חברי לעשות את מה שעשינו בשדה התעופה על מנת שאנחנו נהיה כוכבים בשמיים ואני מבקש מבית המשפט להטיל עליו עונש מוות בשביל שאוכל להיות כוכב בשמיים."

פרופ' קרמניצר מספר שאחד מלקחי הפרשה בעניינו הוא הצורך בראיין עדים לפני העדתם בבית הדין. במהלך הכנת פרשת התביעה, התלבטו התצ"ר ופרופ' קרמניצר, האם יש מקום לראיין את עובדי השדה שנכחו בו בעת מתקפת הטרור ומסרו הודעות המשטרה לעניין איסוף כלי הנשק של המחבלים לאחר הפיגוע. התצ"ר סבר שאין בכך צורך, אולם פרופ' קרמניצר גרס שיש לראיין אותם ליתר זהירות. במהלך הראיונות עם אחדים מן העדים אלה, התחוור כי אלו מסרו עדויות שלקו בחוסר דיוק בקשר לאיסוף כלי הנשק של המחבלים. כלל העדים מסרו בעדותם כי הם היו שותפים למציאת כלי הנשק ששימשו לפיגוע בשדה, זאת על אף שבפועל לא היו שותפים לכך. זאת כמדומה, כדי "לחלוק בתהילה". מכאן למד פרופ' קרמניצר כי אף פעם אי אפשר להיות יותר מדי זהירים וקפדנים. אילולא נערך ראיין לעדים, הדברים היו נחשפים במהלך העדות, והדבר היה משליך על האירוע במישור המשפטי והיה צפוי גם לעורר תהודה ומבוכה ברמה הציבורית והבין-לאומית.

לשאלתנו, השיב פרופ' קרמניצר כי בתחילה התרגש מנוכחותם של נציגי תקשורת כה רבים באולם, אך לאחר זמן קצר התרגל לכך, והעניין כבר לא השפיע. עוד הוסיף, כי יחסי העבודה

בינו לבין התצ"ר בטיפול בתיק זה, כמו בשאר התיקים, היו מצוינים. על אף הוותק הקצר שלו בתפקיד, ניתן לו חופש פעולה מלא, הוא היה שותף בקבלת ההחלטות בתיק, וקיבל גיבוי מלא מצד התצ"ר. כאלה היו פני הדברים גם בעת ששירת כתובע חיל הים, כאשר פרקליט חיל הים היה סא"ל גרשון אוריון.

ידיעות אחרונות היום 40 עמודים

תנ"ך • אפריל • 1977

מחזור זוועה בנמל התעופה: - מרחץ דמים באולם הנוסעים

אחד המחבלים הימאנים הרג בשוגג את חברו והשלישי התאבד; - ירו 180 כדורים. השליכו 6 רימוני ירי

25 ונהרגו בלוד, 70 נפצעו מחבל יפאני ולכד, 2 ונהרגו

כתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" המסקרת את האירוע בעמוד השער (מימין, תמונת אולם הנוסעים לאחר הפיגוע; משמאל, שלושה מהניצולים מפיגוע)

"צדק צדק תרדוף"

בעת ששימש כסגן התובע הצבאי הראשי, הופיע פרופ' קרמניצר רבות בבית הדין לערעורים. אחד התיקים בהם טיפל, עסק בחייל נפקד שגרס כי נעדר מהשירות הצבאי עקב טיפולים רפואיים שעבר בעקבות ליקוי בליבו. בית הדין הצבאי בערכאה המחוזית לא נתן אמון בגרסת העריק, שכן בתדפיס האישי שלו לא צוינה מחלת לב, הרשיעו וגזר עליו עונש, שכלל מספר חודשי מאסר בפועל. פרופ' קרמניצר, שעניין בתיק, במהלך הטיפול בערעור הסנגוריה, הרגיש שמשוה אינו כשורה והחליט לבדוק את הטענה לעומקה. לאחר בירור קצר מול הגורם שהחזיק בתיקו הרפואי, מצא כי יש מן האמת בטענות העריק, אך לא ניתן היה באותו שלב לקבל תמונה שלמה ומדויקת על מצבו הבריאותי של החייל והקשר בינו לבין נפקדותו. לכן, בפתח הדיון בבית הדין לערעורים, פנה פרופ' קרמניצר לשופטים ומסר שיש לו מידע ובקשה. מידע, לפיו יש צורך לברר את טענות החייל לעניין מצבו הבריאותי, ובקשה לדחות את הדיון על-מנת שיוכל לברר את הדברים לעומקם. הסנגור, שסבר כי כבר על סמך הנתונים הקיימים ניתן להקל בעונשו של החייל התנגד לבקשת הדחייה ועמד על קיום הדיון במועדו. לאור זאת, דחה ביה"ד לערעורים, בדעת רוב, את ערעור ההגנה והותיר את העונש על כנו. בתום הדיון, בירר פרופ' קרמניצר את עניינו של העריק ומצא כי במרבית תקופת היעדרותו היה מאושפז

לצורך טיפולים רפואיים. לאור זאת, פנה פרופ' קרמניצר לרמטכ"ל בבקשה להקל בעונשו של החייל, כך שישוחרר מכליאתו באופן מיידי. הרמטכ"ל נענה לבקשה.

תיק זה נחרט בזכרוננו של קרמניצר לאור "חילופי התפקידים" שהתקיימו בו בין התביעה לבין ההגנה. פרופ' קרמניצר ביקש להגן על החייל יותר מסנגורו של החייל. מכאן הוא למד כי המשפט אינו משחק אגרוף בין שני צדדים, אלא תפקידו של התובע הוא לשרת את ביה"ד ולדאוג שיעשה צדק. ככלל ניתן לסמוך על הסגור שייצג בצורה מיטבית את הנאשם אותו הוא מייצג, אולם יש מקרים חריגים בהם אין הדבר כך, במיוחד כאשר עורך הדין אינו מכיר את המערכת הצבאית.

בהמשך לכך, שיתפנו את פרופ' קרמניצר בהליכי בית הדין המשלב ובמטרתם. פרופ' קרמניצר בירך על כך והוסיף כי במקרים רבים הנפקדות משירות צבאי אינה מתבצעת בחל ריק, אלא נעשית לרוב על רקע קשיים משפחתיים וכלכליים כבדים ואמיתיים. לכן שמח לשמוע כי בהליכים משפטיים המתנהלים בימינו נותנת הפרקליטות מענה לקשיים אלה.

"לא תעשו עול במשפט... ולא תהדר פני גדול"

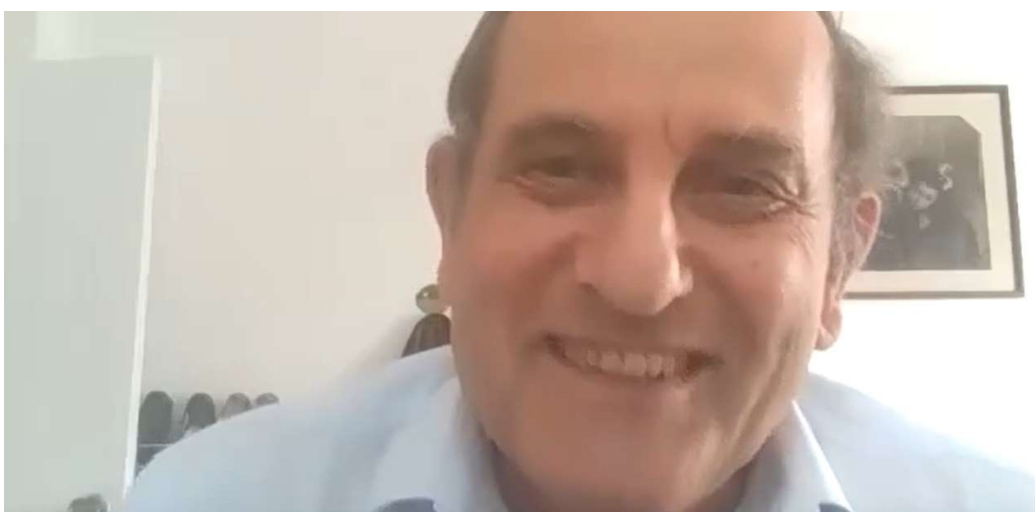
במהלך שירותו בתביעה הצבאית, טיפל פרופ' קרמניצר בדיון מעצר של חייל, שהואשם בניסיון לאינוס, שהיה בן למשפחה המיוחסת ומקושרת לבכירים בצבא. על פרופ' קרמניצר הופעלו לחצים מצד מקורבים לבני משפחתו של החייל; ואף מצד אלוף בצה"ל, אשר שוחח עם פרופ' קרמניצר ודרש לשחרר את החייל ממעצר, בטענה שאינו מכיר כלל בסמכות לעצור טרם סיום המשפט. פרופ' קרמניצר לא נכנע ללחציו של האלוף. הוא ציין בפני אותו אלוף, כי אם יורה על שחרורו של חייל זה, יהא עליו להורות על שחרורם ממעצר של חיילים רבים נוספים, המשתייכים לפיקוד עליו ממונה אותו אלוף, שנעצרו בגין עבירות שונות. טענה זו סתמה את הגולל בפני לחציו של האלוף.

מסר לקציני הפרקליטות הצבאית

לקראת סיום הראיון, ביקשנו מפרופ' קרמניצר להעביר מסר לקציני הפרקליטות בהווה. הוא מסר כי מהסיפורים אותם שיתף ניתן להפיק תובנות ולקחים.

ראשית, השקעה וחריצות. בלעדיהן לא ניתן להצליח באופן אמיתי. שנית, תחושת הכבוד, הזכות והאחריות שצריכה היות נחלת חלקם של מי שמייצגים את הצבא ואת המדינה. על התובעים להפנים את גודל המשימה ואת חשיבותה. עליהם למלא את תפקידם ללא מורא וללא משוא פנים. אין הם קבלנים להרשעות ולענישה חמורה אלא מי שפועלים בשירות החתירה לאמת ועשיית צדק. על אף שפרופ' קרמניצר לא הגיע למסלול התביעה מתוך בחירה, אלא מתוך כך שייעדו אותו לכך, הוא לא הצטער על כך כלל. המסלול שנבחר עבורו התברר חיש מהר כמלא עניין ואתגרים. הוא היווה עבורו בית ספר לחיים, ממנו הפיק לקחים ותובנות המלווים אותו כל העת.

בסיום דבריו, איחל פרופ' קרמניצר לקצינים הצעירים בפרקליטות להשקיע את מיטב יכולתם בשירות הציבורי תוך אמונה שאם כך יעשו, בוודאי גם יצליחו.

צוות הראיון וסא"ל (במיל") פרופ' מרדכי קרמניצר בעת הראיון (באמצעות אפליקציית ה-Zoom)

אנו מודים לסא"ל (במיל") פרופ' מרדכי קרמניצר על הזמן שהקדיש לנו ועל תובנותיו מאירות העיניים שהוסיפו לידיעותינו על ההיסטוריה של היחידה.